

MIKOŁAJ JALINIK¹

ROZWÓJ TURYSTYKI KONNEJ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM W ŚWIETLE BADAŃ

Abstrakt. W opracowaniu dokonano analizy rozwoju turystyki konnej w województwie podlaskim. Województwo to szczególnie nadaje się do organizacji tego rodzaju turystyki i przeprowadzania badań z uwagi na liczne występowanie tej grupy zwierząt. Koń jest tu wciąż wykorzystywany do prac polowych i transportu w gospodarstwach rolnych, tworzone też są różne ośrodki i kluby jeździeckie. Niektóre z nich proponują także hipoterapię czy hippikę. Turystyka konna to jedyna dyscyplina turystyki kwalifikowanej, w której biorą udział dwie żywe istoty – człowiek i koń. Koń stał się także natchnieniem oraz wdzięcznym tematem dla wielu malarzy, pisarzy i rzeźbiarzy.

Słowa kluczowe: turystyka konna, sport jeździecki, walory przyrodnicze

WPROWADZENIE

Jazda konna już w dawnych czasach została oceniona przez Hipokratesa jako wartościowa forma gimnastyki, która stymulowała organizm i łagodziła schorzenia. Dziś wiadomo, że wpływa korzystnie na zaburzenia ruchu i równowagę, wady postawy, niedorozwój kończyn po przebytej chorobie Heinego-Medina. Jest również jedną z metod leczenia dzieci niesprawnych ruchowo. Specyficzną jej formą jest hipoterapia, czyli forma rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Przed transformacją systemu społeczno-gospodarczego turystyka konna była ściśle związana ze stadninami koni, jednak w ostatnich latach rozpowszechniła się poprzez tworzenie na obrzeżach miast i miejscowości wczasowych ośrodków jazdy konnej.

Koń uczestniczy w życiu ludzi od początku dziejów, choć jego rola ulegała w tym czasie znacznej zmianie – pomagał pokonywać duże odległości, od za-

---

¹ Autor jest pracownikiem naukowym Politechniki Białostockiej (e-mail: jalinik@op.pl).

wsze towarzyszył w podróży, był siłą pociągową, partnerem w wojsku, polowaniach i w sporcie. Jednak nie traktowano tego jeszcze jako turystyki i z tego też powodu trudno jest określić, kiedy rozpoczęto uprawianie turystyki jeździeckiej.

Kolebką turystyki jeździeckiej w Polsce był region południowy – Karpaty. Zapoczątkowano ją w drugiej połowie XIX wieku. To na tym obszarze pierwsi turyści zaczęli podróżować po dzikich partiach gór i korzystać z przewodników, miejscowych górali – Hucułów, i z ich doskonale przystosowanych do górskich warunków koni, które zwane są hucułami [Orłowska-Rybicka 2007, s. 34–35].

Celem artykułu jest analiza rozwoju tak jeszcze mało znanej i uprawianej turystyki konnej w województwie podlaskim. W wielu powiatach województwa koń służy nie tylko do uprawiania turystyki, ale także uczestniczy w wielu pracach polowych i transportowych.

OŚRODKI JEŹDZIECKIE W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM

W województwie podlaskim funkcjonuje Podlaski Związek Jeździecki, który jest związkiem sportowym. Propaguje sporty konne, rekreację konną i turystykę kwalifikowaną. W tabeli 1 przedstawiono ośrodki, które należą do Podlaskiego Związku Jeździeckiego. Świadczą one szeroki zakres usług związanych z turystyką i rekreacją konną oraz sportem jeździeckim, do których należy zaliczyć: naukę jazdy konnej, hodowlę i sprzedaż koni, hipoterapię, imprezy plenerowe, organizowanie różnych form turystyki konnej, organizacja kuligów, treningi sportowe, usługi transportowe oraz pensjonat dla koni.

TABELA 1. Ośrodki Podlaskiego Związku Jeździeckiego

TABLE 1. Podlasie Equine Association centers

Nazwa klubu	Miejscowość
Klub Jeździecki Kres	Jurowce
Klub Jeździecki Kawalkada	Białystok
Klub Jeździecki Białystok	Ignatki
Młodzieżowy Klub Sportowy Sprząśla	Supraśl
Klub Sportowy Nad Wigrami	Krasnopol
Klub Jeździecki Dafne	Topole
Klub Jeździecki Elam	Markowszczyzna
Klub Jeździecki Zagłoba	Grabówka
Uczniowski Klub Sportowy Victoria	Supraśl
Klub Jeździecki Bik	Gieniusze
Klub Sportowy Pieńki	Pieńki
Ośrodek Sportów Konnych Kucykowo	Niewodnica Kościelna
Premium Club Spółka Jawna	Mińce

Źródło: <http://www.pdlzj.pl/kluby.php>, stan z dnia: 14.06.2011.

Województwo podlaskie oferuje dobre warunki do uprawiania turystyki konnej, czemu sprzyja znaczna powierzchnia obszarów leśnych i terenów słabo zaludnionych, ale brak jest większych stadnin i ośrodków turystyki jeździeckiej. Niewielkie ośrodki turystyki konnej znajdują się w takich miejscowościach, jak:

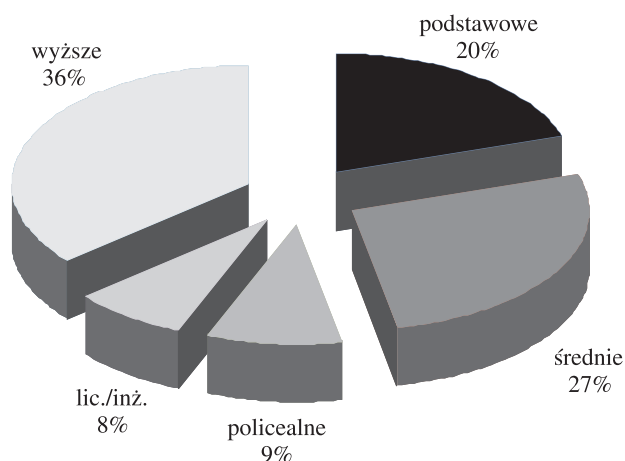
Giby, Sidory, Bukowisko koło Supraśla, Żarnowie, Gawrychy Ruda, Wysokie, Białorzeczki, Rzeszkowce koło Różanegostoku, Jurowce, Lewickie, Ignatki, Białowieża, Pogorzelce i Teremiski².

TURYSTYKA KONNA WEDŁUG BADAŃ WŁASNYCH

Badania na temat rozwoju turystyki konnej w województwie podlaskim przeprowadzono w kwietniu, maju i czerwcu 2011 roku. Do badań zastosowano kwestionariusz ankiety, który zawierał 32 pytania typu zamkniętego i otwartego. Pytania dotyczyły: zalet i wad turystyki konnej, częstotliwości jej uprawiania, znaczenia w życiu społecznym, czynników wpływających na wybór tej formy turystyki oraz posiadane stopnie odznak turystyki jeździeckiej. Każda ankieta zawierała metryczkę, w której pytano o płeć, wiek, miejsce zamieszkania, województwo oraz staż jeździecki. Celem badań było uzyskanie informacji na temat popularności turystyki konnej, szans rozwoju, problemów organizacyjnych oraz znaczenia jej w życiu społecznym.

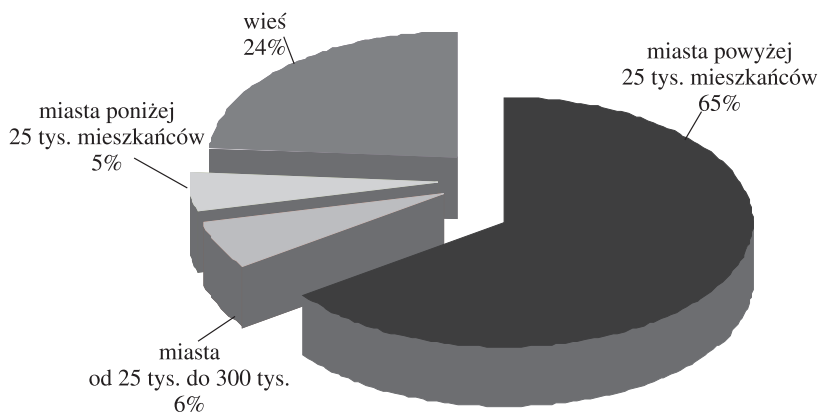
Ankiety skierowano do 71 osób uprawiających jeździectwo w województwie podlaskim w następujących ośrodkach jeździeckich: Klubie Jeździeckim Kawalkada, Klubie Jeździeckim Białystok, Klubie Jeździeckim Zagłoba, Ośrodku Jeździecko-Edukacyjnym Horse Heaven i Uczniowskim Klubie Sportowym Victoria. Poza metodą ankietową zastosowano wywiad w formie ustnej z osobami zarządzającymi wymienionymi ośrodkami jeździeckimi. Wśród badanej populacji 67% stanowiły kobiety, a 33% mężczyźni.

Najliczniejszą grupę badanych stanowiły osoby młode, poniżej 19 lat (40%), następnie w wieku 26–35 lat (21%), w wieku 20–25 lat i w wieku 36–50 lat (po 15%) oraz osoby powyżej 50 roku życia (9%).

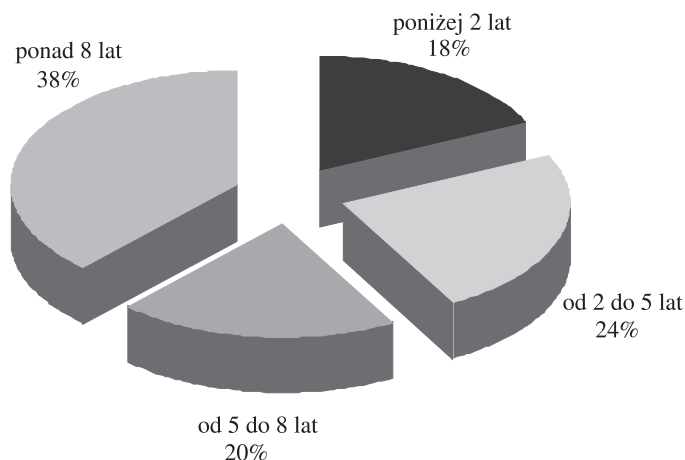

RYSUNEK 1. Wykształcenie osób ankietowanych
FIGURE 1. The education of the people surveyed

² <http://www.pdlzj.pl/> stan z dnia 10.07.2011.

RYSUNEK 2. Miejsce zamieszkania osób ankietowanych
 FIGURE 2. The place of residence of the people surveyed

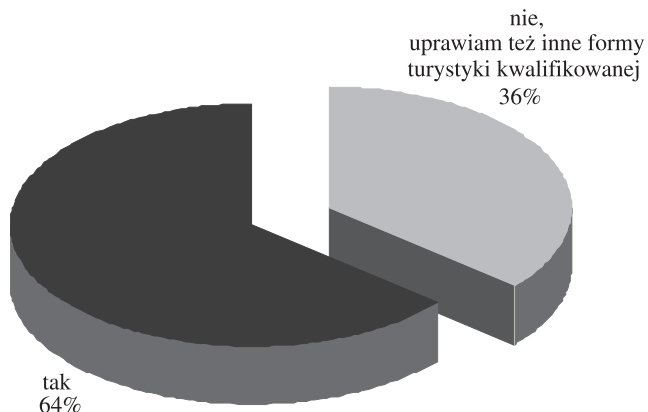
RYSUNEK 3. Badani według lat praktyki jeździeckiej
 FIGURE 3. The respondents according to riding experience

Jeśli chodzi o wykształcenie, to 36% ankietowanych miało wykształcenie wyższe, 27% – wykształcenie średnie, 20% – wykształcenie podstawowe, 9% – wykształcenie policealne, a 8% – tytuł licencjata/inżyniera (rysunek 1).

Należy stwierdzić, że 100% badanych mieszkało w województwie podlaskim. Ankietowani w większości (65%) byli mieszkańcami miast liczących powyżej 25 tysięcy mieszkańców. Obszary wiejskie zamieszkiwało 24% badanych, a miasta od 25 do 300 tysięcy mieszkańców – 6%. Natomiast mieszkańcy miast poniżej 25 tysięcy stanowili 5% (rysunek 2).

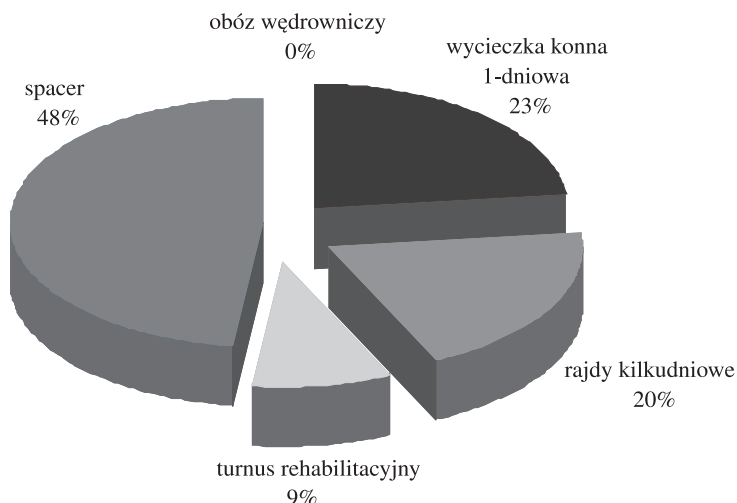
Większość ankietowanych jeździła konno ponad 8 lat (38%), osoby jeżdżące od 2 do 5 lat stanowiły 24%, od 5 do 8 lat – 20%, najmniejszą zaś grupę tworzyli jeźdźcy z krótkim stażem (poniżej 2 lat) – 18% (rysunek 3).

Zdecydowana większość (64%) ankietowanych stwierdziła, że turystyka konna jest jedyną uprawianą przez nich formą turystyki kwalifikowanej, a 36% ankietowanych przyznało się do tego, że uprawia również inne formy turystyki kwalifikowanej (rysunek 4).

RYSUNEK 4. Uprawianie turystyki konnej
FIGURE 4. Practicing equine tourism

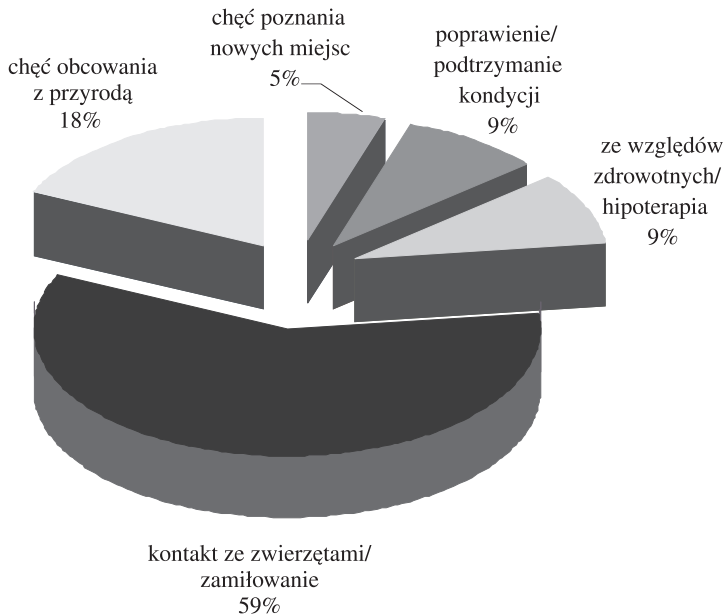
Najczęściej uprawianymi formami turystyki konnej wśród ankietowanych są: spacery z koniem (48%), wycieczka konna jednodniowa (23%), rajdy kilkudniowe (20%), turnusy rehabilitacyjne (9%), nikt natomiast nie wskazał obozów wędrowniczych (rysunek 5).

RYSUNEK 5. Najchętniej uprawiane formy turystyki konnej
FIGURE 5. The most frequently practiced forms of equine tourism

Jeśli chodzi o przyczyny uprawiania jazdy konnej, jako jednej z form turystyki, to najczęściej udzielaną odpowiedzią była potrzeba kontaktu ze zwierzętami/zamiłowanie (59%). Kolejne odpowiedzi to: chęć obcowania z przyrodą

(18%), poprawienie/podtrzymanie własnej kondycji (9%), korzystanie z hipoterapii jako zbiegu zdrowotnego (9%) oraz chęć poznania nowych miejsc i miejscowości (5%) – rysunek 6.

RYSUNEK 6. Czynniki decydujące o wyborze jazdy konnej
FIGURE 6. Decisive factors in choosing horse riding

Ponad 61% ankietowanych stwierdziło, że do uprawiania tego typu turystyki najlepiej nadaje się rasa koni huculskich. Natomiast 39% respondentów uważa, że do tego celu nadają się także konie innej rasy, w tym: po 11% – konie rasy szlacheckiej i konie rasy małopolskiej, 8% – konie rasy angloarabskiej, 7% – konie rasy wielkopolskiej, a po 1% – konie rasy arabskiej i koniki polskie.

Ogólnie należy stwierdzić, że 74% ankietowanych jest zadowolona ze świadczonych usług ośrodków turystyki konnej, a 26% nie wyraża takiej opinii (rysunek 7). Natomiast 100% ankietowanych wyraża zadowolenie z uprawianej turystyki konnej i zamierza ją kontynuować w przyszłości.

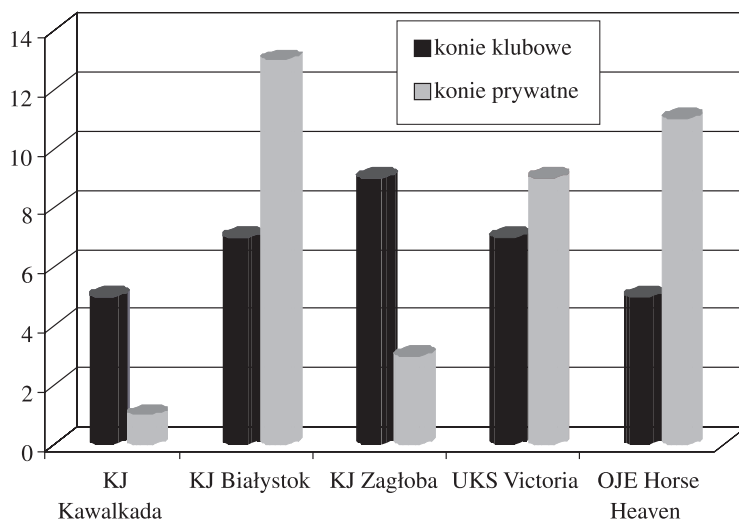
Interesująco przedstawiały się wyniki badań dotyczące zagospodarowania ośrodków jeździeckich w województwie podlaskim³. Wywiad przeprowadzono z osobami zarządzającymi ośrodkami jeździeckimi drogą telefoniczną i poprzez kontakt osobisty. W badaniach brały udział: Klub Jeździecki Zagłoba w Grabówce, Ośrodek Jeździecko-Edukacyjny Horse Heaven w Grabówce, Klub Jeździecki Kawalkada w Białymstoku, Klub Jeździecki Białystok w Ignatkach i Uczniowski Klub Sportowy Victoria w Supraślu.

³ Wyniki badań M.A. Kiryckiej, studentki II stopnia studiów stacjonarnych turystyki i rekreacji Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej.

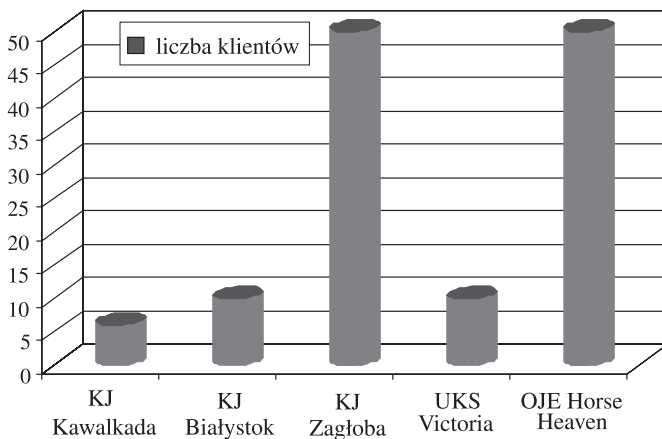
RYSUNEK 7. Satisfakcja klientów korzystających z usług ośrodków turystyki konnej
 FIGURE 7. The satisfaction of customers from the service of centers of equine tourism.

W wymienionych ośrodkach do uprawiania turystyki wykorzystywane były konie klubowe i prywatne. W większości ośrodków przeważała liczba koni prywatnych. Tylko w Klubie Jeździeckim Zagłoba więcej było koni klubowych niż prywatnych, natomiast w Klubie Kawalkada nie było żadnych koni prywatnych (rysunek 8).

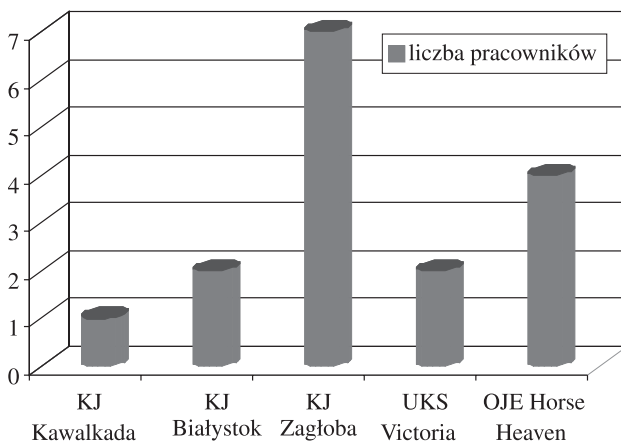

RYSUNEK 8. Liczba koni prywatnych i klubowych
 FIGURE 8. The number of private and club horses
 Źródło: Na podstawie danych M.A. Kiryckiej.

Największą popularnością cieszyły się ośrodki OJE Horse Heaven oraz KJ Zagłoba. Z ich usług korzystało około 50 osób w ciągu tygodnia. W pozostałych ośrodkach – UKS Victoria i KJ Białystok, przeciętnie korzystało po 10 osób tygodniowo. Najmniej stałych klientów miał KJ Kawalkada (6 osób w ciągu tygodnia) – rysunek 9.

RYSUNEK 9. Liczba stłych klientów korzystających z usług ośrodków
 FIGURE 9. The number of regular customers using the services of the centers
 Źródło: Na podstawie danych M.A. Kiryckiej.

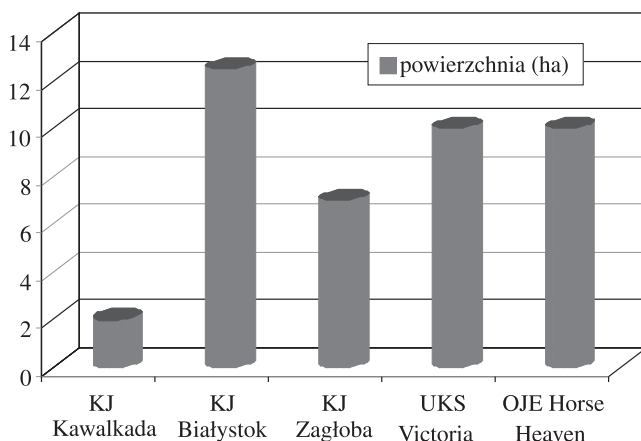

RYSUNEK 10. Liczba pracowników w ośrodkach
 FIGURE 10. The number of employees in the centers
 Źródło: Na podstawie danych M.A. Kiryckiej.

Najwięcej, bo aż 7 pracowników zatrudniał KJ Zagłoba, następnie 4 osoby – OJE Horse Heaven, po dwie osoby – UKS Victoria i KJ Białystok, i 1 osobę – KJ Kawalkada (rysunek 10).

Uprawianie turystyki konnej wymaga posiadania określonej powierzchni użytków rolnych. Największą powierzchnię zajmuje KJ Białystok (12,5 ha), następnie UKS Victoria i OJE Horse Heaven, które prowadzą działalność na 10 ha, KJ Zagłoba jest w posiadaniu 7 ha, a najmniej, bo tylko 2 ha, należą do KJ Kawalkada (rysunek 11).

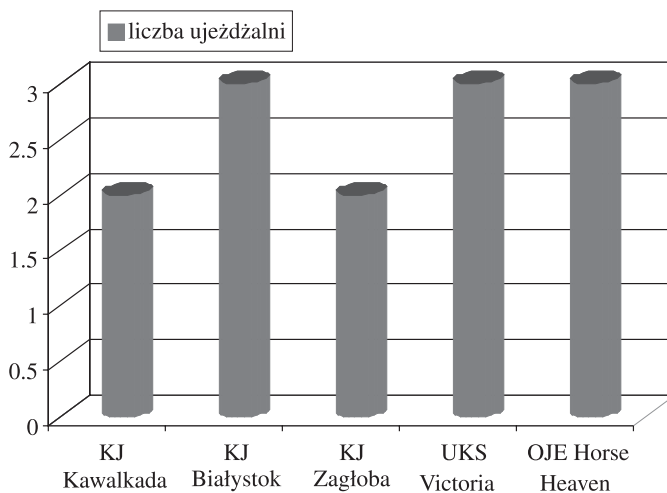

RYSUNEK 11. Powierzchnie użytkowe ośrodków

FIGURE 11. Usable floor area of the centers

Źródło: Na podstawie danych M.A. Kiryckiej.

W turystyce konnej niezbędne są ujeżdżalnie czy place do jazdy konnej. Z danych wynika, że tylko trzy ośrodki mają po trzy ujeżdżalnie do jazdy konnej, pozostałe dwie mają do dyspozycji po dwie ujeżdżalnie (rysunek 12).

RYSUNEK 12. Liczba ujeżdżalni/placów do jazdy konnej

FIGURE 12. The number of riding areas/horse riding areas

Źródło: Na podstawie danych M.A. Kiryckiej.

We wszystkich pięciu ośrodkach prowadzona jest rekreacja (można skorzystać z indywidualnych godzin nauki jazdy konnej bądź wykupić kilkugodzinne szkolenie). Jedynym ośrodkiem, w którym nie uprawia się sportu masowego, jest OJE Horse Heaven. W trzech ośrodkach prowadzona jest hipoterapia (UKS Victoria, KJ Zagłoba, OJE Horse Heaven). Najczęściej prowadzona jest ona

w formie godzinnych zajęć, a w niektórych okresach prowadzone są turnusy rehabilitacyjne. Zorganizowanie imprez rekreacyjno-sportowych możliwe jest w czterech ośrodkach, poza KJ Kawalkadą (istnieje możliwość przejażdżki bryczką, zorganizowania kuligu i zawodów). Wszystkie ośrodki reklamują się głównie poprzez Internet, jedynie UKS Victoria oraz OJE Horse Heaven preferują plakaty, które rozwieszają w szkołach i placówkach służby zdrowia. Jedyną formą turystyki konnej, jaką uprawia się w każdym z wymienionych ośrodków, jest spacer z koniem. W najbliższych latach, jedynie właściciele UKS Victoria i OJE Horse Heaven zamierzają w przyszłości zająć się organizacją rajdów. Szkolenia w formie kursów na I stopień Przodownika Nizinnej Turystyki Jeździeckiej organizowane są tylko w UKS Victoria.

PODSUMOWANIE

Zwolennikami turystyki konnej w większości są kobiety – stanowiły one 67% badanych. Z badań wynika, że 40% ankietowanych nie ukończyło 19 lat, a najchętniej turystykę jeździecką uprawia młodzież, co wynika z faktu, że jazda konna wymaga dobrej sprawności fizycznej oraz kondycji, a poza tym jest to forma turystyki kwalifikowanej, a podczas jej uprawiania turyści są narażeni na różnego rodzaju urazy. Wszyscy ankietowani pochodzili z województwa podlaskiego, przy czym większość z nich zamieszkiwała miasta ponaddwudziestopięcioletnie. Spośród badanych 38% posiadało długi, ponad 8-letni staż jeździecki, przy czym można stwierdzić, że w badaniu wzięli udział jeźdźcy doświadczeni.

Z badań wynika, że najpopularniejszą formą turystyki konnej w województwie podlaskim jest spacer z koniem. Dzięki tej prostej formie możliwe jest uprawianie turystyki nawet kilka razy w miesiącu. Należy stwierdzić, że ośrodki jeździeckie nie posiadają w swojej ofercie organizacji rajdów konnych ani obozów wędrowniczych. Jedynie dwa z pięciu badanych ośrodków planują w przyszłości wprowadzenie do swojej oferty rajdów konnych.

Badania wykazały, że większość osób, które zdecydowały się na uprawianie turystyki konnej, skłoniło do tego zamiłowanie do jazdy oraz chęć kontaktu ze zwierzętami. Jedynie 11% badanych posiadało odznakę turystyki jeździeckiej, co oznacza, że zdobywanie jej nie jest popularne, a 73% badanych stwierdziło, że w województwie podlaskim nie ma ośrodków posiadających uprawnienia do nadawania odznak turystyki jeździeckiej.

W podlaskich ośrodkach jeździeckich przeważają konie prywatne. Najwięcej sympatyków turystyki konnej posiadają ośrodki, które w swojej ofercie, oprócz rekreacji i sportu masowego, nastawione są na hipoterapię. Tam, gdzie prowadzona jest hipoterapia, zatrudniona jest też większa liczba pracowników, co wynika z faktu, że do hipoterapii zatrudnia się wykwalifikowanych instruktorów.

Z badań wynika, że regularnie zwiększa się liczba osób korzystających z ośrodków jeździeckich, czyli turystyka konna ma coraz większe szanse rozwoju. Należy jednak stwierdzić, że do tej pory jest ona słabo rozwinięta w województwie podlaskim, mimo występujących bogatych walorów przyrodniczych.

Ośrodki powinny zgłębiać swoją wiedzę na temat turystyki konnej i częściej organizować szkolenia i egzaminy umożliwiające zdobycie jeźdźcom odznak turystyki jeździeckiej.

BIBLIOGRAFIA

Orłowska-Rybicka G., 2007: *Szlaki turystyki jeździeckiej*. „Konie i rumaki” 14.

DEVELOPMENT OF EQUESTRIAN TOURISM IN THE PODLASKIE VOIVODESHIP IN THE LIGHT OF RESEARCH

Abstract. The paper analyzes the development of equestrian tourism in the Podlaskie voivodeship. This voivodeship has particularly good conditions for the organization of such type of activity and for conducting research owing to the presence of large number of horses on its territory. Horses are still used here by farmers for work in the fields and for transport. However, various horse-riding centers and clubs are being also established in the region. Some of them offer hippo-therapy. Equestrian tourism is the only discipline of qualified tourism in which two beings take part – a human and a horse. A horse has also become an inspiration and a rewarding topic for many painters, writers and sculptors.

Key words: equestrian tourism, equestrian sports, natural assets.